

Okul Temelli Çocuk Koruma Eğitim Programlarının Çocuk Cinsel İstismarını Önlemede Etkisi: Sistematiik Derleme / The Effect of School-Based Child Protection Education Programs on Preventing Child Sexual Abuse: Systematic Review

Fatma ULUSOY¹, Dr. Arzu AKCAN²

1. Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, fatmaulusoy07@hotmail.com

2. Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, aarzu@akdeniz.edu.tr

Gönderim Tarihi | Received: 19.04.2021, Kabul Tarihi | Accepted:5.05.2022, Yayın Tarihi | Date of Issue: 01.04.2023 DOI: <https://www.doi.org/10.25279/sak.920629>

Atıf | Reference: "ULUSOY, F; AKCAN, A. (2023). Okul Temelli Çocuk Koruma Eğitim Programlarının Çocuk Cinsel İstismarını Önlemede Etkisi: Sistematiik Derleme. Sağlık Akademisi Kastamonu (SAK), 8(1), s.175-197."

Öz

Giriş: Çocuk istismarı tüm dünyada önemli sağlık sorunlarının nedeni olarak gösterilmektedir. Cinsel istismarın bu sorunları daha da travmatik hale getirdiği bilinmektedir. **Amaç:** Okul temelli çocuk koruma eğitim programlarının çocuk cinsel istismarını önlemedeki etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve yöntemler:** Bu çalışma sistematiik derlemedir ve PROSPERO'ya 230080 ID numarasıyla kaydedilmiştir. Araştırmada "Preferred Reporting Items for Systematic review and Meta-Analysis Protocols 2015 Statement (PRISMA-P)" bildirgesi rehber alınmıştır. Dahil etme ve dışlanma kriterleri PICOS yöntemine göre belirlenmiştir. Ekim 2014-Aralık 2020 tarih aralığında, Science Direct, Web of Science, Pubmed, CINAHL, Scopus veri tabanlarında "Body Safety Training, Child Protection, Child Sexual Abuse, Child Abuse Prevention, Prevention, School Based" anahtar kelimelerle tarama yapılmıştır. Çalışmanın evrenini tarama sonucunda ulaşılan 131 makale, örneklemini ise dahil etme kriterlerini karşılayan 23 makale oluşturmuştur. Çalışmaların yanlılık riski Cochrane kritik değerlendirme aracı (ROB 2) ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Anaokulu öncesinden 12. Sınıf düzeyine kadar toplamda 22.202 öğrencinin alındığı çalışmalarda eğitim programlarının süresi 1 hafta ile 8 yıl arasında değişmektedir. Tüm araştırmaların sonuçları değerlendirildiğinde uygulanan eğitim programının etkili olduğu görülmüştür. **Sonuç ve öneriler:** Tüm çalışmalar çocuk istismarını önlemede, çocukların bilgi ve farkındalıklarını artırmada; uzun dönem eğitim verilen çalışmalar, çocukların davranış becerilerini geliştirmede okul temelli eğitim programlarının etkili olduğunu göstermektedir. Çocuklar ile çalışan sağlık profesyonelleri ve okul sağlığı hemşireleri çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik çocuk koruma eğitim programları hazırlayabilir, düzenli olarak uygulayabilir ve bu programların uygulanmasında liderlik yapabilir.

Anahtar Kelimeler: *Beden güvenliği eğitimi, Çocuk koruma, Çocuk cinsel istismarı, Çocuk istismarını önleme, Önleme, Okul temelli*

Abstract

Introduction: Child abuse is shown as the cause of important health problems all over the world. It is known that sexual abuse makes these problems even more traumatic. **Aim:** It was

conducted to examine the effect of school-based child protection education programs on preventing child sexual abuse. Material and Methods: It is a systematic review and registered in PROSPERO (ID=230080). PRISMA-P declaration was taken as a guide in the research. Inclusion and exclusion criteria were determined according to the PICOS method. Between October 2014 and December 2020, Science Direct, WOS, Pubmed, CINAHL, Scopus databases were searched with the keywords "Body Safety Training, Child Protection, Child Sexual Abuse, Child Abuse Prevention, Prevention, School Based". The population of the study consisted of 131 articles and the sample consisted of 23 articles that met the inclusion criteria. The risk of bias of studies was assessed with the Cochrane critical assessment tool (ROB 2). Results: The duration of the education programs ranged from 1 week- 8 years in the studies in which a total of 22.202 students were recruited from pre-kindergarten to the 12th grade. The applied training programs was effective. Conclusion and suggestions: All studies aim to prevent child abuse and increase children's knowledge and awareness; Long-term studies show that school-based education programs are effective in improving children's behavioral skills. Health professionals and school health nurses working with children can prepare, regularly implement and lead the implementation of child protection education programs to prevent child sexual abuse.

Keywords: Body safety training, Child protection, Child sexual abuse, Child abuse prevention, Prevention, School based

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü, her 5 kadından ve her 13 erkekte birinin çocukken cinsel istismara maruz kaldığını ve 20 yaş altı 120 milyon kadının cinsel istismar yaşadığını bildirmektedir (World Health Organization [WHO], 2020). Dokuz balkan ülkesinde gerçekleştirilen çalışmada ise çocuklarda cinsel istismar sıklığının son bir yılda %5 ile %13,6 ve yaşam boyu ise %7.6 ile %18.6 arasında değiştiği bildirilmektedir (Nikoaidis ve diğerleri, 2018). Çocukluk döneminde maruz kalınan cinsel istismarın kısa ve uzun dönemde fiziksel ve zihinsel olumsuz sağlık sonuçları olup çocuk üzerindeki yansımaları yıkıcı olabilmektedir (Daigneault ve diğerleri, 2017). Çocuklukta cinsel istismar mağduriyeti; riskli cinsel davranışlarda ve olumsuz üreme sağlığı sonuçlarında artışa (Tang ve diğerleri, 2018), madde bağımlılığına (Tonmyr ve Shields, 2017), depresyon, somatik semptomlar ve düşmanlığa (Easton ve Kong, 2017), intihara (Liu ve diğerleri, 2017), kuşaklar arası aktarıma (Bartlett ve diğerleri, 2017), anksiyete bozuklukları, kişilik bozuklukları ve davranış bozukluklarına (Srivastava ve diğerleri, 2017) neden olabilmektedir. Son 10 yıldır özellikle ele alınan çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesi ve olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik kapsamlı toplumsal ve girişimsel çalışmalara gereksinim duyulmaktadır (Nickerson ve diğerleri, 2018, 2019). Her türlü çocuk istismar ve yoksulluğunun ortadan kaldırılması ve azaltılması Birleşmiş Milletler 2015-2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine dahil edilmiştir (United Nations, 2014). Ayrıca Dünyada, birçok ülkede çocuklara yönelik her ortamdaki istismar yasaklanmıştır (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2019).

Çocuğun cinsel istismarını önlemede birincil koruma stratejileri, çocukların bilgilendirilmesini; ikincil koruma stratejileri, risk etmenleri ve gruplarının belirlenmesini, istismara uğrayan çocuğa erken müdahaleyi, çocuğun güvenliğinin sağlanması ve yasal düzenlemelerin yapılmasını; üçüncül koruma stratejileri ise istismara uğrayan çocukta kısa ve uzun dönemde ortaya çıkabilecek etkilerin azaltılmasına yönelik klinik iyileştirici çalışmaları, destek ve danışmanlığı içermektedir (McKibbin ve Humphreys, 2020). Okul temelli eğitim programları ise en yaygın kullanılan birincil koruma stratejisidir (Walsh ve diğerleri, 2018). Birçok ülkede çocuk cinsel istismarının (ÇCi) önlenmesi için geniş çaplı okul temelli eğitim programları uygulanmaktadır. Bu programlar güvenli olmayan erken uyarı

işaretlerini tanıma, istismarı güvenilir yetişkine söyleme ve teşvik etme gibi ortak bileşenlere sahiptir. Ancak okullarda 1980'lerden itibaren uygulanan bu programların etkililiklerinin sürekli incelenmesi gereklidir (Walsh ve diğerleri, 2015; White ve diğerleri, 2018).

Çocuk cinsel istismarını önlemede okullarda uygulanan çocuk koruma eğitim programlarının giderek arttığı literatür taraması sonucunda görülmektedir. Ülkemizde ÇÇİ'yi önlemeye yönelik okullarda gerçekleştirilen eğitim uygulamalarının etkinliğini değerlendiren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan literatür çalışması sonucunda, son beş yılda ÇÇİ'yi önlemede okul temelli çocuk koruma eğitim programlarının etkisinin değerlendirildiği bir çalışma bulunmamıştır. Bu sistemik derlemede "okul temelli çocuk koruma eğitim programlarının, çocuk cinsel istismarını önlemedeki etkisi nedir?" sorusuna yanıt aranmış, ÇÇİ'yi önlemek için uygulanan okul temelli çocuk koruma eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu sistemik derlemeden elde edilen verilerin, okul çağındaki çocukların koruyucu davranışlarının ve bilgilerinin artırılmasında etkili olan ÇÇİ'nin önlenmesine yönelik okul temelli programların yaygınlaştırılmasına ve eğitim öğretim programlarına dahil edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sistemik derlemede makalelerin değerlendirilmesi için aşağıdaki ikincil araştırma sorularının cevabı aranmıştır:

1. Cinsel istismarı önlemede çocuklara uygulanan okul temelli çocuk koruma eğitim programının süresi ne kadardır?
2. Okul temelli çocuk koruma eğitim programları ÇÇİ'yi önlemede kaç seans uygulanmıştır?
3. Cinsel istismarı önlemede çocuklara uygulanan okul temelli çocuk koruma eğitim programında hangi yöntemler uygulanmıştır?
4. Çocuklarda çocuk koruma eğitim programı bilgi düzeyini artırmada etkili midir?
5. Çocuklarda çocuk koruma eğitim programı tutum değişikliğinde etkili midir?
6. Çocuklarda çocuk koruma eğitim programı beceri kazandırmada etkili midir?

2. Gereç ve Yöntemler

2.1. Araştırma tasarımı

Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenmiş kriterlere uygun olarak kapsamlı alan yazın taramasının yapıldığı bu araştırma sistemik derleme olup, PRISMA-P 2015 yönergesindeki öneriler doğrultusunda dizayn edilmiş ve sunulmuştur (Moher ve diğerleri, 2015).

2.2. Evren ve örneklem

Araştırma evreni, Science Direct, Web of Science, Pubmed, CINAHL, Scopus veri tabanlarında yapılan tarama sonucunda ulaşılan 131 makaleden oluşmaktadır. Örneklemi, 19 yaş ve altı çocukların oluşturduğu, okul temelli çocuk koruma eğitim program uygulamalarının etkinliğinin değerlendirildiği, İngiliz dilinde yayımlanan deneysel, yarı deneysel ve pre-post test olan 23 makale oluşturmuştur. Çalışmaların örneklem büyüklükleri 30-6198 arasında değişmektedir.

2.3. Protokol ve kayıt

Sistemik derleme 08.01.2021 tarihinde PROSPERO'ya 230080 ID numara ile kaydedilmiştir.

2.4. Araştırmaya dahil etme kriterleri

Sistemik derlemeye dahil edilen çalışmalar Joanna Briggs Enstitüsü tarafından önerilen PICOS (P: Population-katılımcılar, I: Interventions-girişimler, C: Comparisons- karşılaştırma grupları, O: Outcomes-sonuçlar, S: Study designs-çalışma dizaynı) modeline göre belirlenmiştir (Higgins ve Green, 2011).

Dahil etme kriterleri:

- P: ≤ 19 yaş ve okula devam eden öğrenciler
- I: Çocuk koruma eğitim programı uygulanan çalışmalar
- C: Çocuk koruma eğitim programında farklı yöntemlerle karşılaştırmanın uygulandığı çalışmalar
- O: Çocuk koruma eğitim programı sonuçlarının değerlendirildiği çalışmalar
- S: Randomize kontrollü, yarı deneysel, pre-post test olan ve İngilizce yayımlanan çalışmalar

Hariç tutma kriterleri:

- P: ≥ 19 yaş grubunun olduğu çalışmalar
- I: Çocuk koruma eğitim programı uygulanmayan çalışmalar
- C: Çocuk koruma eğitim programında farklı yöntemlerle karşılaştırmanın uygulanmadığı çalışmalar
- O: Çocuk koruma eğitim programı sonuçlarının rapor edilmediği çalışmalar
- S: Randomize kontrollü, yarı deneysel, pre-post test olmayan ve İngilizce yayımlanmayan çalışmalar

2.5. Bilgi kaynakları

Çocuklarda kendilerini koruma, bilgi düzeyleri ve tutumlarında okul temelli çocuk koruma eğitim programı uygulanan çalışmaları belirlemek için, Science Direct, Web of Science, Pubmed, CINAHL, Scopus veri tabanları (Ekim 2014-Aralık 2020) 20-21 Aralık 2020 tarihlerinde dil sınırlaması olmaksızın taranmıştır. Taramada "Body Safety Training, Child Protection, Child Sexual Abuse, Child Abuse Prevention, Prevention, School Based" anahtar kelimeleri ve kombinasyonları kullanılmıştır. Anahtar terimler AND ve OR kavramlarıyla birleştirilerek veri tabanlarında tarama yapılmıştır.

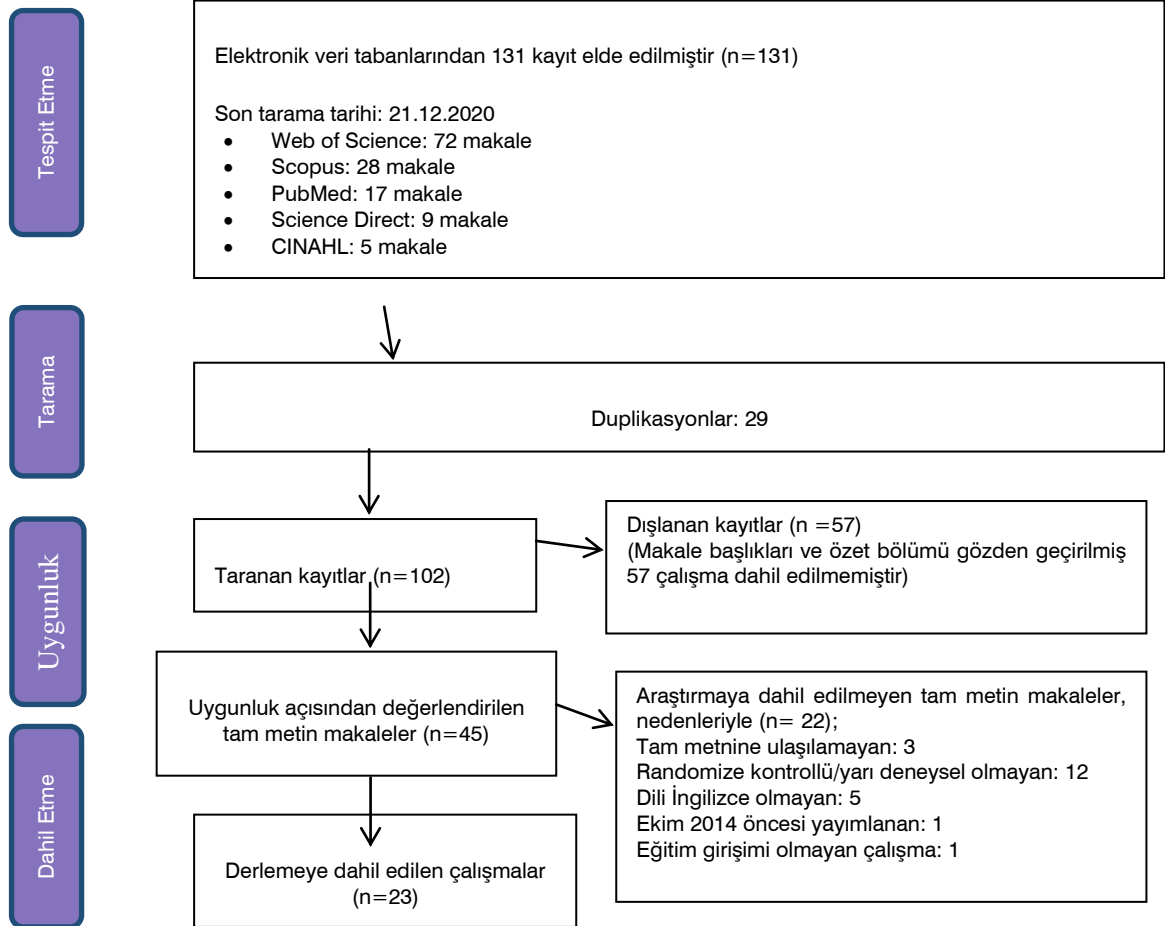
2.6. Tarama

Sistemik incelemeler için tercih edilen PRISMA-P kılavuzu raporlama öğeleri kullanılarak bir literatür araştırması gerçekleştirilmiştir. Başvurulan bilimsel veri tabanlarını Pubmed, Web of Science, CINAHL, Science Direct, Scopus oluşturmuştur. Ayrıca, yayımlanmamış kanıtlarda ve manuel aramada (referansların referansı) tarama yapılmıştır. Veri tabanları eş zamanlı olarak anahtar terimler ve kombinasyonlarıyla taranmıştır.

2.7. Çalışmaları seçme süreci

Farklı veri tabanlarından ulaşılan makaleler EndNote X8 programına aktarılmış ve tarama sonucunda 131 çalışmaya ulaşılmıştır. İlk aşamada, tekrarlanan çalışmalar silinmiştir. İki

araştırmacı tarafından bağımsız olarak gözden geçirilen çalışmaların başlık, özet ve anahtar kelimeleri incelenmiştir. İkinci aşamada, dahil etme kriterlerini karşılayan tam metin çalışmalar ayrıntılı incelenmiş ve son aşamada da dahil etme kriterlerini karşılamayan çalışmalar kaldırılmış ve 23 çalışma derlemeye dahil edilmiştir. Bu süreçte araştırmacılar tarafından yaşanan görüş ayrılıkları tartışılarak uzlaşmaya varılmıştır. Tarama sonucunda bulunan çalışmaların sayısı veri tabanlarına göre PRISMA akış şemasında verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Derlemeye dahil edilen çalışmaların seçimi (PRISMA akış diyagramı)

2.8. Veri toplama süreci

Sistemik derlemede incelenmek istenen çalışmalar belli kriterlere göre bütüncül yaklaşımla değerlendirilmiş ve araştırma verileri doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Veri toplama öncesinde, sistemik derlemeye dahil edilen (n=23) her çalışmadan aynı bilgileri elde etmek için araştırma sorularına göre veri çekme formu oluşturulmuştur. Bu veri çekme formuna uygun olarak veri çekme işlemi tek araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. İkinci araştırmacı ise bağımsız olarak toplanan verilerin doğruluğunu detaylarıyla birlikte kontrol etmiştir. Bu işlemler sırasında yaşanan anlaşmazlıklar tartışılarak çözümlenmiştir.

2.9. Veri maddeleri

Araştırmanın bağımsız değişkenini, öğrencilere uygulanan okul temelli eğitim programları, bağımlı değişkenini ise okul temelli eğitim programı sonu öğrenci çıktıları (bilgi düzeyi, tutum ve beceri) oluşturmuştur.

2.10. Bireysel çalışmalardaki yanlılık riski

Derlemeye dahil edilen çalışmaların yanlılık riski, iki yazar tarafından bağımsız bir şekilde Cochrane Yanlılık Riski Değerlendirme aracı kullanılarak RoB 2'ye göre değerlendirilmiştir. Fikir birliği ile kategorize edilmiştir.

Cochrane yanlılık riski kriterleri:

- Randomizasyon sürecinden kaynaklanan önyargı (seçim yanlılığı)
- Amaçlanan girişimlerden sapmalara bağlı önyargı (performans yanlılığı)
- Sonucun ölçümünde önyargı (belirleme yanlılığı)
- Eksik sonuç verilerinden kaynaklanan önyargı (kayıp yanlılığı)
- Rapor edilen sonucun seçiminde önyargı (raporlama yanlılığı)

Dahil edilen çalışmalarda yanlılık riski düşük, belirsiz ve yüksek olmak üzere üç düzeyde değerlendirilmiştir. Çoğunlukla randomize denemeler için kullanılan Cochrane yanlılık riski aracı, küme randomize denemeler içinde geçerli olmaktadır (Higgins ve diğerleri, 2020) (Tablo 1).

Tablo 1. Yanlılık Riski Değerlendirilmesi*

Dahil Edilen RKÇ Tasarımlı Çalışmalar	Cochrane Yanlılık Riski Kriterleri	Randomizasyon süreci (seçim yanlılığı)	Amaçlanan müdahalelerden sapmalara bağlı önyargı (seçim yanlılığı)	Sonucun ölçümünde önyargı (belirleme yanlılığı)	Eksik sonuç verilerinden kaynaklanan önyargı (kayıp yanlılığı)	Rapor edilen sonucun seçiminde önyargı (raporlama yanlılığı)
Moreno-Manso ve diğerleri, 2014		+	?	+	+	+
Pulido ve diğerleri, 2015		+	+	+	+	+
Dale ve diğerleri, 2016		+	+	+	+	+
Abebe ve diğerleri, 2017		+	-	+	+	+
Jin ve diğerleri, 2017		+	?	+	+	+
Morris ve diğerleri, 2017		+	?	+	+	+
Holloway ve Pulido, 2018		+	?	+	+	+
Tunc ve diğerleri, 2018		+	?	+	+	+
White ve diğerleri, 2018		+	+	+	+	+
Bustamante ve diğerleri, 2019		+	?	+	+	+
Nickerson ve diğerleri, 2019		+	+	+	+	+
Jones ve diğerleri, 2020		+	?	+	+	+
Manges ve Nickerson, 2020		+	?	+	+	+

*+, düşük önyargı riski; ?, belirsiz önyargı riski; -, yüksek önyargı riski

2.11. Özet ölçümler

Dahil edilen 23 çalışmaya ilişkin istatistiksel anlamlılıklar sayısal ifadeleriyle Tablo 2'de bulgular ve sonuç bölümünde verilmiştir.

2.12. Sonuçların sentezi

Sistemik incelemeler sonucunda, çalışmanın amacı ve araştırma soruları doğrultusunda dahil edilen araştırmalardan (n=23) sentez edilen verilerin öne çıkan sonuçları Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Yayın Yılı ve Alfabetik Sıraya Göre Derlemeye Dahil Edilen Çalışmaların Özellikleri

Çalışmalar (çalışma, yıl, yer)	Çalışma Türü	Örneklem	Girişim	Girişimin Süresi ve Sıklığı	Girişim Yöntemi	Kontrol Grubu	Ölçüm Aracı Uygulaması	Bulgular ve Sonuç
Moreno-Manso ve diğerleri, 2014, İspanya	Rastgele kontrolü Pre-posttest çalışması	10 ilkokulda 9-10 yaşlarında toplam 317 öğrenci Girişim grubu: 176 Kontrol grubu: 141	Çocuk İstismarını Önleme Programı	6 ayda 12 seans (Haftada 1 sa.* toplam 24 sa.)* Her seans 2 hafta	Hikayelerin anlatılması ve temsil edilmesi, rol yapma	Girişim yok	Girişimden önce, hemen sonra (post-test) ve 6 ay sonra	<u>Post-test (Bilgi)</u> Girişim grubu: M = 2.25, SD = .44 Kontrol grubu: M = .40, SD = .50 Pre-test: t = .00 Post-test: t = 12.33 İzlem: t = 13.85 Girişim grubundaki öğrencilerin durumları artan beceri, güven ve kararlılıkla çözdüklerini ve koruma önlemleri açısından nereden yardım arayacaklarını daha net görebilecekleri bildirilmiştir.
Pulido ve diğerleri, 2015, New York	Küme rando mize kontrolü Pre-posttest çalışması	6 ilkokulda 2-3. sınıflarda toplam 437 öğrenci Girişim grubu: 195 Kontrol grubu: 242	Güvenli Dokunuşlar	1 defa 50 dk.**	İnteraktif atölye çalışması, senaryolar, kuklalar	Post-testten sonra	Girişimden önce ve sonra girişim ve kontrol grubuna	<u>Uygunsuz dokunma puanları</u> Girişim grubu: M = 12,21, SD = 5,22 Kontrol grubu: M = 13,43, SD = 3,25 Pilot verilere göre; Girişim grubu: M = 0.71, SD = 3.4 Kontrol grubu: M = -0.36, SD = 1.4 Girişim grubunun, uygunsuz dokunma bilgisi konusunda kontrol grubuna göre önemli ölçüde daha fazla gelişme gösterdiği bildirilmiştir. Kontrol veya girişim grupları arasında uygun dokunma bilgisinde önemli bir değişiklik gözlemlenmediği bildirilmiştir.
Wood ve Archbold, 2015, Amerika	Yarı deneysel Post-test çalışması	8 ilkokulda 2-4. sınıflarda toplam 366 öğrenci	"Kırmızı Bayraklı Yeşil Bayraklı İnsanlar" Programı	2 gün boyunca 45 dk.**	İnteraktif atölye çalışması, senaryolar, kuklalar	Kontrol grubu yok	Girişimden sonra ve 3 ay, 1 yıl ve 2 yıl sonra girişim grubuna	<u>Programı hatırlama</u> $\chi^2 = 36.070, p < .01$ <u>Önleyici adımları bilme</u> $\chi^2 = 15.854, p < .01$ <u>Bildirme</u> $\chi^2 = 24.685, p < .01$ Öğrencilerin programın uygulanmasından sonra 2 yıla kadar Kırmızı Bayraklı Yeşil Bayraklı Kişiler programında öğretilen cinsel istismar farkındalığı ve önleme becerileri bilgilerini sakladıkları gösterilmiştir.
Dale ve diğerleri, 2016, Avustralya	Rando mize kontrolü Pre-posttest çalışması	5 ilkokulda 15 sınıftan 1. sınıf (5-7 yaş) toplam 245 öğrenci Girişim grubu: 131 Kontrol grubu:	"Emmy İle Güvenli Olmayı Öğrenin" Programı	5 seans	Atölye çalışması	Girişim yok	Girişimden önce, sonra ve 6 ay sonra tüm çocuklara	<u>Bilgi</u> F = 21.53, p < .0001 Deneysel grubu: t(130) = -9.32, p < .001, d = .82 Kontrol grubu: t(113) = 3.55, p = .001, d = .34 <u>Güvenli bir yanıt seçme</u> F = 9,9, p = .002 Programı almamış çocuklarla

		114						karşılaştırıldığında, Emmy ile Learn to Be SAFE'yi tamamlayan çocuklar, kişiler arası güvenlik konusunda artan bilgi sergiledikleri ve hem girişim öncesi hem de sonrasında kıyasla katılımdan 6 ay sonra varsayımsal güvenli olmayan senaryolara güvenli bir yanıt seçeneği seçme olasılıklarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir.
Abebe ve diğerleri, 2017, Amerika	Küme rando mize kontrol lü Pre-postte st çalışm a	41 (38 küme) ortaokulda 6-8. sınıflarda toplam 973 öğrenci Girişim grubu: 518 Kontrol grubu: 455	"Coaching Boys Into Men (CBIM)" Teori Temelli Bir Program	Spor sezonu boyunca haftalık 12 mini (15 dk**) seanslar Ders	Tartışmak için somut stratejiler	Girişim yok	Girişimden önce ve sonra (2. zaman) ve 1 yıl sonra (3. zaman)	Standart etki büyüklüğü 0.20 Birincil sonucun, olumlu seyirci davranışlarındaki artış (yani, akranların saygısız veya zararlı davranışlarına müdahale etmek); ikincil sonuçların, neyin taciz edici davranışı oluşturduğunun, müdahale etme niyetinin ve cinsiyet eşitliğine dayalı tutumların (Zaman 2 ve 3) yanı sıra istismar suçunun azaltılmasındaki (Zaman 3) değişiklikler olduğu bildirilmiştir.
Jin ve diğerleri, 2017, Çin	Rando mize kontrol lü Pre-postte st çalışm a	Bir ilkokulda 1-5. sınıflarda toplam 484 öğrenci Girişim grubu 1: 170 (öğretmen eğitimi girişi) Girişim grubu 2: 159 (veli eğitimi girişi) Kontrol grubu: 155	Cinsel İstismarı Önleme Bilgi ve Beceri İçin Geliştirilen Müfredat	3 oturum 30 dk.** seans	Tartışma, rol oyunları	Girişim yok	Girişimden önce, girişimden 2-3 hafta ve 12 hafta sonra girişim ve kontrol grubuna	<u>Post-test (Bilgi)</u> Kontrol grubu: M = 7.48, SD = 1.98 Girişim grubu 1: M = 9.24, SD = 1.25 Girişim grubu 2: M = 8.36, SD = 2.07 <u>Post-test (Beceri)</u> Kontrol grubu: M = 6.90, SD = 2.14 Girişim grubu 1: M = 7.88, SD = 1.81 Girişim grubu 2: M = 7.50, SD = 2.10 Çocukların istismarı önleme konusundaki bilgilerinin geliştiği ve öğretmenlerin öğretmen veya ebeveyn olmasına bakılmaksızın kontrol grubuna kıyasla daha yüksek düzeyde kendini koruma becerileri sergilediği bildirilmiştir. Öğretmen eğitimi grubundaki çocukların en yüksek ÇCI önleme bilgi ve becerilerini sergilediği, bunu ebeveyn eğitim grubunun izlediği, en az gelişme ise kontrol grubundaki çocukların gösterdiği bildirilmiştir.
Kim ve Kang, 2017, Güney Kore	Yarı deneysel çalışm a Kontrol gruplu	3 ilkokulda 5. sınıflar toplam 89 öğrenci Girişim grubu: 39 Kontrol grubu: 50	Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Eğitim (C-SAPE)	6 haftada (haftada 1 kez) 6 defa 40 dk.**	Rol yapma, modelleme, grup tartışması ve bilgi yarışması oyunları	Post-testten sonra	Girişimden 1 hafta önce ve 2 hafta sonra girişim ve	<u>Yeterlilik</u> t = 3.354, p = .001 <u>Kendini koruyucu davranışlar</u> t = 2.641, p = 0,010 C-SAPE programının ilkokul öğrencilerinde cinsel istismarla ilgili kendini

	Pre-postte st çalışma		Program				kontrol grubuna	koruma davranışlarını ve yeterliliklerini artırmada etkili olabileceği bildirilmiştir.
Moon ve diğerleri , 2017, Güney Kore	Deney sel çalışma Pre-iki postte st çalışma	2 ilkokulda 2. sınıflarda toplam 45 öğrenci Girişim grubu: 15 A Kontrol grubu: 15 B Kontrol grubu: 15	Cinsel İstismarı Önleme Program ı SAP Mo bAPP, Ders kitabı Temelli ve Web Tabanlı Cinsel İstismarı Önleme Eğitimi	3 hafta (haftada 1 kez) 3 defa 40 dk.** Tüm gruplara aynı anda	Senaryo ve animasyo n içerikli mobil uygulama, web tabanlı uygulama, metin tabanlı uygulama	A kontrol grubuna ders kitabı temelli, B kontrol grubuna web tabanlı cinsel istismarı önleme eğitimi	Eğitim girişimin den önce, hemen sonra ve 4 hafta sonra deney ve kontrol grubuna	<u>ÇCi tanıma</u> : F = 0.73, p = 0.490 <u>Post-test (Cinsel istismardan kaçınma becerileri)</u> M = 19.73, SD = 0.70 F = 0.99, p = 0.379 SAP_MobAPP kullanıldıktan sonra, girişim grubunun ÇCi'yi tanıma oranları ve ÇCi'den kaçınma becerileri iki kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Bu sonuç eğitimden hemen sonra değil, dört hafta sonra da devam etmiştir.
Morris ve diğerleri , 2017, Amerika	Küme rando mize kontro llü Pre-postte st çalışma	1-6. sınıflarda toplam 1177 öğrenci Girişim grubu: 696 Kontrol grubu: 481	Safe @ Last Program ı	1 ay (haftada 1 kez) 4 defa 35 dk.**	Rol yapma, müzik, oyunlar, hikâyeler, etkileşimli bir çevrimiçi çalışma kitabı ve sınıf dışında ebeveynle rin ve ailenin katılımı	Post-testten sonra	Eğitim girişimin den önce ve sonra girişim ve kontrol grubuna	<u>Post-test</u> Girişim grubu: M = 0,83, SD = 0,17 Kontrol grubu: M = 0,45, SD = 0,19 Total puan: b = 0.14 p = .002 <u>Effect sizes</u> Toplam = 1.82 (Güvenli insanlar: 2.13, Güvenli seçimler: 1.78, Problem çözme: 1.95, Açıklamayı temizleme: 1.56, Atılgnalık: 2.02) Safe @ Last programını tamamlayan gençlerin kişisel güvenlik becerilerinin gelişmiş bilgisi bildirilmiştir.
Czerwin ski ve diğerleri , 2018, Almanya	Yarı deney sel çalışma Kontrol gruplu Pre-postte st çalışma	12 ilkokulda 3. sınıflarda toplam 291 öğrenci Girişim grubu: 211 (Yalnızca IGEL: 151 Tiyatro: 60) Kontrol grubu: 80	IGEL Önleme Program ı	7 seans	Etkileşimli ve deneyims el alıştırmalar , tiyatro	Post-testten sonra	Girişimden önce, sonra ve 3 ay sonra girişim ve kontrol grubuna	Orta etki büyüklüğü t1 ($\lambda = 0.910$); F(3,272) = 8.94, p < 0.001) t2 ($\lambda = 0.842$); F(3,252) = 15.77, p < 0.001) Kontrol çocuklarına kıyasla girişim grubundaki çocuklarda ÇCi ile ilgili bilgi ve eylem davranışlarının arttığı bildirilmiştir. Bu etkilerin orta büyüklükte olduğu ve en az 3 ay sürdüğü bildirilmiştir.
Fitriana ve diğerleri , 2018, Endone zya	Yarı deney sel Kontrol gruplu Pre-postte st çalışma	2 farklı ilkokulda 4-5. sınıflarda toplam 84 öğrenci Girişim grubu: 42 Kontrol grubu: 42	Cinsel Şiddetin Önlenm esine Yönelik Bilgi ve Öz-Yeterlik Eğitimi	2 haftada 25 dk.** seans	Tartışma, oyun oynama, video, oyun kartları, kâğıtlı sunum tahtası, yılan merdiveni oyunları, çizim	Girişim yok	Girişimden önce ve sonra girişim ve kontrol grubuna	<u>Bilgi</u> : p = 0,008 <u>Öz-yeterlik</u> : p = 0,000 Akranlar tarafından yapılan eğitimsel girişimlerin, ilkokul çağındaki çocukların cinsel şiddeti önlemedeki bilgi ve öz yeterliliklerini arttırabileceği bildirilmiştir.

Holloway ve Pulido, 2018, New York	Küme Rando mize kontrolü Pre-posttest çalışması	6 ilkokulda 2-3. sınıflarda 528 öğrenci	Güvenli Dokunuşlar Programı	Altı okulda (okul başına 4-12) toplam 38 atölye çalışması	Atölye çalışması, kuklalar	Kontrol grubu yok	Girişimden önce, 1 hafta sonra ve 4 haftalık izlem	$t = 1.97, p < .001$ Çocukların belirli kavramları öğrendikleri ve muhafaza ettikleri, ancak bilgilerde öğeler arasında büyük farklılıklar bulunduğu bildirilmiştir. Düşük geliri, azınlık çocuklardan oluşan çalışma örnekleminin ayrıca, uygulama değişkenliğine atfedilmeyen, yayımlanmış normlara kıyasla daha düşük başlangıç ve "öğrenilmiş" istismarı önleme bilgisi sergilediği bildirilmiştir.
Tunc ve diğerleri, 2018, Türkiye	Rando mize kontrolü Pre-posttest çalışması	5 anaokulunda toplam 83 öğrenci Girişim grubu: 40 Kontrol grubu: 43	Beden Güvenliği Eğitim Programı	10 öğrencide oluşan 4 girişim grubuna birbirini izleyen 7 günde toplam 7 seans ve her seans 20-25 dk.**	72 resimli görsel eğitim kitabı, pre-test sonrası girişim ve kontrol grubuna küçük hediye	Girişim yok	Girişim öncesi ve sonrası deney ve kontrol grubuna	<u>Post-test Ortalamalar</u> Girişim grubu: $\bar{x} = 20.20$ SD = 4.69 $Z = -5.459, p < .001$ Kontrol grubu: $\bar{x} = 4.32, SD = 3.23$ $Z = -1.852, p = .072$ <u>Post-test fark ortalamalar</u> Girişim grubu: $\bar{x} = 14.30, SD = 6.80$ Kontrol grubu: $\bar{x} = .48, SD = 1.79$ $Z = -7.050, p < .001$ "Beden Güvenliği Eğitim Programının" Türk küçük çocuklarında cinsel istismarı önleme ve kendini koruma becerilerini artırmada etkili olduğu bildirilmiştir.
White ve diğerleri, 2018, Avustralya	Rando mize kontrolü Pre-posttest çalışması	Rastgele seçilen ilkokullarda 1. sınıflarda toplam 611 öğrenci Deney grubu: 375 Kontrol grubu: 236	Emmy ve Arkadaşları ile Güvenli Olmayı Öğrenin Programı	Haftada 5 kez 5 defa 1 sa.* seans	Simüle edilmiş senaryolar	Post-testten sonra	Girişim öncesi, sonrası ve 6 aylık takipte girişim ve kontrol grubuna	<u>Pre-Posttest (Bilgi)</u> Girişim grubu: $F = 142.64, p < .001$ Kontrol grubu: $F = 42.54, p < .001$ "Emmy ve arkadaşları ile güvenli olmayı öğrenin" programının kişiler arası güvenlik, koruyucu davranış bilgi ve becerilerini (çocuk ve ebeveyn tarafından değerlendirilen) ve ebeveyn tarafından değerlendirilen kişilerarası güvenlik becerilerini geliştirmede etkili bir program olduğu gösterilmiştir. Bu faydaların, 6 aylık takipte muhafaza edildiği ve katılan çocukların, ifşa etme güveninin de arttığı bildirilmiştir. Ancak çocukların açıklama niyetlerini, güvenlik tanımlama becerilerini veya kişilerarası güvenlik becerilerini önemli ölçüde etkilemediği belirtilmiştir.
Bustamante ve diğerleri, 2019, Ekvator	Küme rando mize kontrolü Pre-	6 ilkokulda 7-12 yaş arası toplam 4982 öğrenci	ÇCi Kendini Koruma Stratejileri Girişimi	10 hafta	Atölye çalışması, tartışma, çalışma kitabı	Kontrol grubu yok	Girişimden önce, grup 1 programı bitirdikten	<u>Pre-posttest etki tahminleri</u> Grup 1 için %6.5 (%95 GA: 2.9, 10.0) Grup 2 için %6.8 (%95 GA: 3.0, 10.7) Kendini koruma

	posttest çalışması	"Grup 1", Ekim ve Kasım ayları arasında girişimin yapıldığı 4 okul "Grup 2", Mart-Nisan 2017 arasında aynı girişimi alan 3 okul					n hemen sonra ve grup 2 programı bitirdikten sonra (6 ay)	programının, girişim bittikten 6 ay sonra ÇCi bilgisini artırdığı ve sürdürdüğü bildirilmiştir.
Nickerson ve diğerleri, 2019, Amerika	Rastgele kontrollü Pre-posttest çalışması	8 ilköğretim okulu, anaokulu öncesi dönemde n-4. sınıfa kadar toplam 2172 öğrenci Girişim grubu: 1151 Kontrol grubu: 1021	İkinci Adım Çocuk Koruma Birimi Dersleri	6 hafta (haftada 1 kez) 30-45 dk.** (1-4. sınıflarda) anaokulu öncesi ve anaokulu öğrencilerine kısa günlük dersler	Tartışma, resimler, videolar, kuklalar ve kısa hikayeler	Girişim yok	Girişimden 1 hafta önce ve 1 hafta sonra girişim ve kontrol grubuna	<u>Post-test (Bilgi)</u> Girişim grubu: M = 18.89, SD = 2.95 Kontrol grubu: M = 17.35, SD = 3.15 F = 100.74, p < .001 <u>Post-test (Kişisel güvenlik)</u> Girişim grubu: M = 9.02, SD = 1.90 Kontrol grubu: M = 8.48, SD = 1.95 F = 12.94, p < .01 <u>Post-test (Koruma becerileri)</u> Girişim grubu: M = 17.58, SD = 4.58 Kontrol grubu: M = 15.69, SD = 5.64 F = 90.86, p < .001 <u>Post-test (Öğretmen-Öğrenci ilişkisi)</u> Girişim grubu: M = 3.59, SD = .49 Kontrol grubu: M = 3.51, SD = .54 F = 12.67, p < .001 Girişim okullarındaki öğrencilerin kontrol okullarındaki öğrencilerden ÇCi'nin önlenmesine ilişkin bilgi ve becerilerinde önemli artış olduğu bildirilmiştir. Kız öğrenciler ÇCi bilgi ve güvenli olmayan dokunuşları tanıma, reddetme ve bildirme becerilerinde erkeklerden daha yüksek puan almışlardır.
Alizadeh ve diğerleri, 2020, İran	Yarı deneysel Pre-posttest çalışması	12-18 yaş toplam 30 öğrenci Girişim grubu: 15 Kontrol grubu: 15	Sosyal Yeterlilik Eğitim Programı	12 defa 60 dk.** oturum	Teorik program sunumu	Kontrol grubuna yalnızca 8 saatlik 2 ilk yardım eğitimi	Girişimden önce ve sonra girişim ve kontrol grubuna	t = 2.97, p = 0.010 F = 24.08, p < 0.001 Girişim sonrası deney ve kontrol gruplarında davranış ve karşı cinsle ilişkide anlamlı fark olduğu bildirilmiştir.
Diaz ve diğerleri, 2020, Amerika	Pre-posttest çalışması	4 lise 9-12. sınıflar 269 öğrenci	Speak Up Safe Be Müfredatı Çocuk Yardımı	2 ders	Çevrimiçi eğitim, grup tartışması, senaryolar	Kontrol grubu yok	Girişimden önce ve sonra girişim grubuna	<u>Pre-test:</u> M = 4.19, SD = 1.29 <u>Post-test:</u> M = 4.87, SD = .46 <u>Pre-posttest:</u> t = -8.549, p < .001, d = -.52124

			Sesini Yükselt Güvenli Ol					Çocuklara Seslenmeye Yardımcı Olun Güvenli Ol Müfredatını alan öğrencilerin güvenlikle ilgili direnç stratejileri tanımlamalarının ve bilgilerinin arttığı bildirilmiştir.
Jones ve diğerleri, 2020, Avustralya	Rando mize kontrolü Pre-posttest çalışması	Bir ilkokulda 8-10 yaşlarında 139 öğrenci Girişim grubu 1: 50 (orbit oyun girişimi) Deney grubu 2: 55 (orbit ve ÇÇİ dersleri) Kontrol grubu: 34	Orbit Oyunu, Müfredat Dersi (ÇÇİ'nin önlenmesine yönelik)	Bölüm 1. Beraberlik (1 saat oyun + 40 dk.** ders), Bölüm 2. Dinleme (1 sa.* oyun + 40 dk.** ders), Bölüm 3. Anlama (1 sa.* 40 dk.** oyun + 20 dk.** tartışma), Bölüm 4. İnanç (1 sa. 20 dk.** oyun + 20 dk.** tartışma), Bölüm 5. Cesaret (1 sa.* oyun +20 dk.** tartışma)	Bilgisayar üzerinden oyun oynama, ÇÇİ ders sunumu, tartışma	Girişim yok	Girişimden önce, girişimden 3 ay sonra deney ve kontrol grubuna	Kontrol grubu: M = 14.030, SE = .470 F = 0.417, p = .523 Girişim grubu 1: M = 15.222, SE = .260, F = 18.137, p < .001 Girişim grubu 2: M = 15.083, SE = .222 F = 28.840, p < .001 Orbit oyun girişiminin ve orbit oyunu ve ders müdahalesinin girişim gruplarında kontrol grubuna göre ÇÇİ'ye yönelik bilgileri artırdığı bildirilmiştir.
Madrid ve diğerleri, 2020, Filipin	Yarı deneysel pre-posttest çalışması	2 devlet lisesinde 7. sınıf 1458 öğrenci	Sağlık ve Değerler Eğitimi Konuları Aracılığıyla Sekiz Öğrenci Modülü (ÇÇİ'nin önlenmesi için eğitim girişimi)	3 oturum 60 dk.** seans Haziran 2015 - Mart 2016	Farkındalık eğitimi, tartışma	Kontrol grubu yok	Sağlıklı flört ilişkileri için testler girişimden önce ve sonra Duygu Düzlenme Ölçeği girişimden 2 ay sonra	<u>Fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet</u> t = 3.363, p = 001 <u>Bildirilen duygusal istismar deneyimleri</u> t = 2.693, p = 0,008 Fiziksel, cinsel ve duygusal şiddeti içeren flört şiddetine ilişkin kişi tarafından bildirilen deneyimlerde girişim öncesi ile sonrası arasında önemli bir düşüş olduğu bildirilmiştir. Gençler için Güvenli Okullar girişimi, istismar, flört şiddeti ve arkadaşlara nasıl yardım edileceğini ve ergenin dürtü kontrolünü ve duygusal netlik bilgilerini önemli ölçüde geliştirmiştir.
Manges ve Nickerson, 2020, Amerika	Rastgele kontrolü Pre-posttest çalışması	4 ilkokulda anaokulu öncesi dönemde n-4. sınıfa kadar 1132 öğrenci	İkinci Adım Çocuk Koruma Birimi (CPU) Dersleri 2017-2018/2019-2020 iki öğretim yılında	6 haftalık (Haftada bir kez) 30-45 dk.** (1-4. sınıflarda) anaokulu öncesi ve anaokulu öğrencilerine kısa günlük dersler	Bilgi ve beceri içerikli ders sunumu, hikayeler, tartışmalar, videolar, müzik ve kuklalarda (küçük çocuklar için)	Kontrol grubu yok	Pre-test, post-test, 6 aylık ve 12 aylık takip	<u>Post-test (Bilgi)</u> Coefficient = 18.74, p < 0,001 CPU'yu alan öğrencilerin 12 aylık bir takip süresi boyunca ÇÇİ kavramları ve becerilerine ilişkin bilgi kazandıkları bildirilmiştir. Kızların girişimin hemen ardından erkeklerden anlamlı derecede daha fazla ÇÇİ bilgisine sahip oldukları bildirilmiştir.

Tutty ve diğerleri, 2020, Batı Kanada	Pre-posttest çalışması	50 okulda 1-2., 3-6. sınıflarda 6198 öğrenci	Kime Anlatıyorsun? ÇÇİ Eğitim Programı (okullarda öğretmen eğitimi ve ebeveyn katılımını içerir)	2010-2017 eğitim döneminde toplam 8 yıl içinde 6 haftada (haftada 2 kez) 6 defa 45-60 dk.**	Tartışma, resimler, resim kartları, kısa videolar ve rol oyunları	Kontrol grubu yok	Girişimden önce ve sonra girişim grubuna	Post-test (program sonucu skor) 1-2 sınıf: M = 7.3, SD = 2.2 t-test= 38.8, p < .000 3-6 sınıf: M = 8.3, SD = 2.0 t-test= 76.8, p < .000 Post-test F = 2439, p = .000, η ² = .33 Orta etki büyüklüğü "Kime Anlatıyorsun?" ÇÇİ eğitim programının tüm öğrencilerin, büyük etki boyutları ile ÇÇİ bilgilerini ve tutumlarını önemli ölçüde artırdığı bildirilmiştir.
Urbann ve diğerleri, 2020, Almanya	Yarı deneysel Kontrol gruplu Pre-posttest çalışması	8-12 yaş arası toplam 92 çocuk Girişim grubu: 63 Kontrol grubu: 29	"STARK mit SAM" (Strong with Sam, SmS) Programı (5 tematik Oturum ve tekrarlamak için 1 oturum)	2 hafta boyunca, her biri 180 dk.** süren haftada 3 ünite	SmS önleme programı (resim, animasyon, kısa film, kukla)	Girişim yok	Girişimden önce, sonra ve 3 hafta sonra girişim ve kontrol grubuna girişimden 6 ay sonra girişim grubuna	Post-test Farklar (Vücut) Girişim grubu: M = 5.93, SD = .256 Kontrol grubu: M = 5.43, SD = 1.034 P = .002 Post-test Farklar (Duygular) Girişim grubu: M = 5.02, SD = .368 Kontrol grubu: M = 3.64, SD = .731 P = .003 Post-test Farklar (Durum testi) Girişim grubu: M = 9.64, SD = 2.894 Kontrol grubu: M = 7.57, SD = 3.574 P = .010 Post-test Farklar (Anksiyete) Girişim grubu: M = .789, SD = .197 Kontrol grubu: M = .866, SD = .226 P < .001 Post-testler (Girişim grubu) Vücut: z = -3.15, p = .002 Duygular: z = -3.00, p = .003 Durum testi: z = -2.57, p = .010 t(80) = 2.55, p < .001 SmS, SGİ*** çeken çocuklar için etkili bir cinsel istismarı önleme programı olduğu ve çocuklarda endişe yaratmadan uygulanabileceği bildirilmiştir. Önleme programına katılan SGİ'li çocuklarda kontrol grubuna göre bilgi artışı olduğu bildirilmiştir.

*sa, Saat; ** dk, Dakika; *** SGİ, Sağlık ve İşitme Güçlüğü.

3. Bulgular

Sistemik derlemeye dahil edilen 23 çalışma ayrıntılı olarak incelenmiştir (Tablo 2). Sonuçlar; çalışmaların seçimi, çalışmaların özellikleri, okul temelli eğitim programlarının özellikleri ve çalışma içindeki yanlışlık riski olmak üzere dört bölümde sunulmuştur.

3.1. Çalışmaların seçimi

Bu sistemik derleme için dil sınırlaması yapılmaksızın Ekim 2014-Aralık 2020 tarihleri arasında "Body Safety Training, Child Protection, Child Sexual Abuse, Child Abuse Prevention, Prevention, School Based" anahtar kelimeleri ile 20-21 Aralık 2020 tarihlerinde Science Direct, Web of Science, Pubmed, CINAHL, Scopus veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda 131 çalışmaya ulaşılmıştır. Duplikasyonlar (n=29), başlık ve özet uygunsuzluğu (n=57), tam metnine ulaşamama (n=3), İngiliz dilinde olmama (n=5), araştırma yöntem uygunsuzluğu (n=12), yıl sınırlaması (n=1) ve girişimi eğitim olmama (n=1) nedenleriyle toplam 108 çalışma çıkarılmıştır. Dahil etme kriterlerini karşılayan 23 çalışma değerlendirmeye alınmıştır. Bulunan çalışmaların sayısı veri tabanlarına ve çıkarılan çalışmaların çıkarılma sebeplerine göre kategorize edilerek PRISMA akış şemasında gösterilmiştir (Şekil 1).

3.2. Çalışmaların özellikleri

Çalışmanın amacını ve dahil edilme kriterlerini karşılayan örneklem büyüklükleri 30 (Alizadeh ve diğerleri, 2020) ile 6198 (Tutty ve diğerleri, 2020) arasında değişen 23 çalışma derlemeye dahil edilmiştir. Anaokulu öncesinden (Manges ve Nickerson, 2020) 12. sınıf düzeyine (Alizadeh ve diğerleri, 2020; Diaz ve diğerleri, 2020) kadar toplamda 22.202 öğrencinin alındığı çalışmaların 6'sı Amerika'da, 3'ü Avustralya'da, 2'ser tanesi Almanya, New York ve Güney Kore'de yapılmış olup diğerleri ise Batı Kanada, İran, Ekvator, Endonezya, Çin, Filipin, İspanya ve Türkiye'de yapılmıştır. Bir çalışma 2014, 2 çalışma 2015, 1 çalışma 2016, 5 çalışma 2017, 5 çalışma 2018, 2 çalışma 2019 ve 7 çalışma 2020 yılında yayımlanmış olup derlemeye dahil edilen çalışmaların büyük çoğunluğu 2020 yılında yayımlanmıştır.

Araştırmalarda eğitim programının süresi 1 hafta (Pulido ve diğerleri, 2015) ile 8 yıl (Tutty ve diğerleri, 2020) arasında değişmektedir. Çalışmalarda uygulanan eğitimlerin süresi 15 dakikadan (Abebe ve diğerleri, 2017), 60 dakikaya (White ve diğerleri, 2018; Alizadeh ve diğerleri, 2020; Jones ve diğerleri, 2020; Madrid ve diğerleri, 2020; Moreno-Manso ve diğerleri, 2020; Tutty ve diğerleri, 2020) kadar değişmektedir. Araştırmalardaki ölçümlere bakıldığında pre-testin girişimden bir hafta öncesinden girişimin hemen öncesine kadar (Kim ve Kang, 2016), post-testin ise girişimin hemen sonrasında iki yıla (Wood ve Archbold, 2015) kadar uygulandığı görülmektedir. Aynı amaca hizmet eden araştırmalardaki eğitim yöntemlerinin; kukla çalışması (Pulido ve diğerleri, 2015; Holloway ve Pulido, 2018; Nickerson ve diğerleri, 2019), atölye çalışması (Bustamante ve diğerleri, 2018); web tabanlı (Moon ve diğerleri, 2017), mobil uygulama uygulaması (Moon ve diğerleri, 2017), tiyatro (Czerwinski ve diğerleri, 2018), çevrimiçi oyun (Morris ve diğerleri, 2017; Jones ve diğerleri, 2020), çevrimiçi eğitim (Diaz ve diğerleri, 2020), SmS programı (Urbann ve diğerleri, 2020), simüle edilmiş senaryolar (Dale ve diğerleri, 2016; White ve diğerleri, 2018), görsel eğitim (Wood ve Archbold, 2015; Tunc ve diğerleri, 2018; Nickerson ve diğerleri, 2019; Tutty ve diğerleri, 2020), rol oyunları (Morris ve diğerleri, 2017; Tutty ve diğerleri, 2020), hikaye anlatımı (Nickerson ve diğerleri, 2019; Moreno-Manso ve diğerleri, 2020), tartışma (Abebe ve diğerleri, 2017; Bustamante ve diğerleri, 2018; Diaz ve diğerleri, 2020), teorik bilgi (Kim ve Kang, 2016; Alizadeh ve diğerleri, 2020), bilgi ve beceri (Jin ve diğerleri, 2017; Morris ve diğerleri, 2017; Fitriana ve diğerleri, 2018; Diaz ve diğerleri, 2020; Madrid ve diğerleri, 2020; Manges ve Nickerson, 2020) olduğu görülmektedir.

Çalışma türlerine bakıldığında; 5'i RKÇ (Dale ve diğerleri, 2016; Jin ve diğerleri, 2017; Tunc ve diğerleri, 2018; White ve diğerleri, 2018; Jones ve diğerleri, 2020), 3'ü rastgele kontrollü (Nickerson ve diğerleri, 2019; Manges ve Nickerson, 2020; Moreno-Manso ve diğerleri, 2020), 5'i küme RKÇ (Pulido ve diğerleri, 2015; Abebe ve diğerleri, 2017; Morris ve diğerleri, 2017; Bustamante ve diğerleri, 2018; Holloway ve Pulido, 2018), 1'i deneysel (Moon ve diğerleri, 2017), 7'si yarı deneysel (Wood ve Archbold, 2015; Kim ve Kang, 2016; Czerwinski ve diğerleri, 2018; Fitriana ve diğerleri, 2018; Alizadeh ve diğerleri, 2020; Madrid ve diğerleri, 2020; Urbann ve diğerleri, 2020) ve 2'si pre-posttest (Diaz ve diğerleri, 2020; Tutty ve diğerleri, 2020) olarak gerçekleştirilmiştir (Tablo 2).

3.3. Okul temelli eğitim programlarının özellikleri

Cinsel istismarı önlemeye yönelik eğitim girişimleri çalışmaların 14'ünde sadece ilkököl düzeyinde (Pulido ve diğerleri, 2015; Wood ve Archbold, 2015; Dale ve diğerleri, 2016; Kim ve Kang, 2016; Jin ve diğerleri, 2017; Moon ve diğerleri, 2017; Bustamante ve diğerleri, 2018; Czerwinski ve diğerleri, 2018; Fitriana ve diğerleri, 2018; Holloway ve Pulido, 2018; White ve diğerleri, 2018; Jones ve diğerleri, 2020; Moreno-Manso ve diğerleri, 2020; Urbann ve diğerleri, 2020), 2'sinde sadece ortaokul düzeyinde (Abebe ve diğerleri, 2017; Madrid ve diğerleri, 2020), 1'inde sadece anaokulu düzeyinde (Tunc ve diğerleri, 2018), 1'inde sadece lise düzeyinde (Diaz ve diğerleri, 2020), 1'inde ortaokul ve lise düzeyinde (Alizadeh ve diğerleri, 2020), 2'sinde hem anaokulu öncesi hem de ilkököl düzeyinde (Nickerson ve diğerleri, 2019; Manges ve Nickerson, 2020) diğer 2'sinde de hem ilkököl hem de ortaokul düzeyinde (Morris ve diğerleri, 2017; Tutty ve diğerleri, 2020) uygulanmıştır. Çalışmalara bakıldığında uygulama alanının en fazla ilkököl, en az ise lise olduğu görülmektedir.

Araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, araştırma grubuna verilen genellikle daha kısa dönem eğitim (2 hafta ile 5 seans arası) sonuçlarının, bilgi düzeylerini arttırdığı (Pulido ve diğerleri, 2015; Dale ve diğerleri, 2016; Fitriana ve diğerleri, 2018; Holloway ve Pulido, 2018; Diaz ve diğerleri, 2020; Jones ve diğerleri, 2020; Madrid ve diğerleri, 2020; Urbann ve diğerleri, 2020), uzun dönem verilen eğitim (üç hafta ile sekiz yıl arası) sonuçlarının ise hem bilgi hem de beceri değişikliğini geliştirdiği (Wood ve Archbold, 2015; Kim ve Kang, 2016; Abebe ve diğerleri, 2017; Jin ve diğerleri, 2017; Moon ve diğerleri, 2017; Morris ve diğerleri, 2017; Bustamante ve diğerleri, 2018; Czerwinski ve diğerleri, 2018; Tunc ve diğerleri, 2018; White ve diğerleri, 2018; Nickerson ve diğerleri, 2019; Alizadeh ve diğerleri, 2020; Manges ve Nickerson, 2020; Moreno-Manso ve diğerleri, 2020; Tutty ve diğerleri, 2020) belirlenmiştir. Bir çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ÇCİ bilgi ve güvenli olmayan dokunuşları tanıma, reddetme ve bildirme becerilerinin daha yüksek olduğu (Nickerson ve diğerleri, 2019); diğer bir çalışmada da düşük gelirli, azınlık çocuklarının uygulama değişikliğine atfedilmeyen, daha düşük başlangıç ve "öğrenilmiş" istismarı önleme bilgisi sergilediği bildirilmiştir (Holloway ve Pulido, 2018). Derlemeye dahil edilen 23 araştırmadan sadece 7'sinde izlem takibi bulunmaktadır. İzlem yürütülen çalışmalarda uygulanan eğitim programının etkisini 4 hafta (Moon ve diğerleri, 2017), 3 ay (Czerwinski ve diğerleri, 2018), 6 ay (Dale ve diğerleri, 2016; Bustamante ve diğerleri, 2018; White ve diğerleri, 2018), 1 yıl (Abebe ve diğerleri, 2017) ve 2 yıl (Wood ve Archbold, 2015) sürdürdüğü görülmüştür.

Tüm araştırmaların sonuçları değerlendirildiğinde uygulanan eğitim programının etkili olduğu ve programın kullanılması gerektiği vurgulanmıştır (Tablo 2). Fakat bir çalışmada çocukların belirli kavramları öğrendikleri ve muhafaza ettikleri, ancak bilgilerde öğeler arasında büyük farklılıklar bulunduğu (Holloway ve Pulido, 2018); diğer bir çalışmada çocukların bilgilerini artırırken açıklama niyetlerini, güvenlik tanımlama becerilerini veya kişilerarası güvenlik becerilerini önemli ölçüde etkilemediği (White ve diğerleri, 2018); farklı bir diğer çalışmada da kontrol veya girişim grupları arasında uygunsuz dokunma bilgisinde önemli bir değişiklik

gözlemlenirken uygun dokunma bilgisinde görülemediği (Pulido ve diğerleri, 2015) bildirilmiştir. Bunların dışında araştırma sonuçlarının bilgi, farkındalık ve beceri davranış düzeyini artırmanın yanında çocukların, ifşa etme güveninin de arttığı (White ve diğerleri, 2018), koruma önlemleri açısından nereden yardım arayacaklarını daha iyi görebilecekleri belirlenmiştir (Moreno-Manso ve diğerleri, 2020).

3.4. Çalışma içindeki yanlılık riski

Derlemeye 23 çalışma dahil edilmiştir ancak bir çalışma deneysel, yedi çalışma yarı deneysel ve iki çalışma da pre-post test olduğu için yanlılık riski değerlendirilmesi yapılmamıştır. Randomizasyon sürecine göre randomizasyon şekli tüm çalışmalarda düşük önyargı riski, amaçlanan müdahalelere göre dört çalışmada düşük (Pulido ve diğerleri, 2015; Dale ve diğerleri, 2016; White ve diğerleri, 2018; Nickerson ve diğerleri, 2019), bir çalışmada yüksek (Abebe ve diğerleri, 2017), sekiz çalışmada (Moreno-Manso ve diğerleri, 2014; Jin ve diğerleri, 2017; Morris ve diğerleri, 2017; Bustamante ve diğerleri, 2018; Holloway ve Pulido, 2018; Tunc ve diğerleri, 2018; Jones ve diğerleri, 2020; Manges ve Nickerson, 2020) ise randomizasyonun nasıl yapıldığı belirtilmediği için belirsiz önyargı riski olarak belirlenmiştir. Girişimlerin doğası ve etik ilkeler gereği çalışmalarda personeli, girişim ve kontrol katılımcılarını körleme yapmak çok zordur. Sonuç ölçümünde, kayıp yanlılığı ve raporlama yanlılığı ise düşük önyargı riski olarak değerlendirilmiştir (Tablo 1).

4. Tartışma

4.1. Kanıtların özeti

Bu sistematik derlemede okul temelli çocuk koruma eğitim programlarının ÇCi'yi önlemede etkisini araştıran 23 çalışmanın sonucu özetlenmiştir. Yapılan sistematik derlemenin sonunda, koruyucu eğitim girişimi alan çocukların; istismarı tanıyabildiği, istismarı bildiği ve fark ettiği, korunabilme becerisi kazandığı, kişisel ve kişiler arası güvenliği bildiği ve becerisine sahip olduğu, kendine güvendiği ve bunun sonucunda da olumsuz durumu açıklayabileceği, yardım arayabileceği ve ifşa edebileceği bulunmuştur.

Araştırmalarda eğitim programı, katılımcı grupları, girişim yöntemi ve değerlendirme süreleri farklı olsa da kısa dönem eğitim girişimi uygulanan çalışmalarda çocukların bilgi ve farkındalık düzeylerinin arttığı, daha uzun dönem eğitim verilen çalışmaların hepsinde ise davranış becerilerinin de geliştiği tespit edilmiştir. Girişim sonrası kaygıyı değerlendiren bir araştırmada çocukların anksiyete düzeyinde değişiklik saptanmamıştır (Dale ve diğerleri, 2016; White ve diğerleri, 2018; Jones ve diğerleri, 2020). Çocuk ve ergen olmanın yanı sıra sağır ve işitme güçlüğü (Urbann ve diğerleri, 2020), düşük gelirli, ırksal açıdan farklı (Holloway ve Pulido, 2018), yatılı merkezde yaşayan terk edilmiş/öksüz (Alizadeh ve diğerleri, 2020), erkek (Nickerson ve diğerleri, 2019; Manges ve Nickerson, 2020) çocuk gruplarına uygulanan girişimin sonuçları, çocuklarda koruyucu davranışlar ve bilgilerdeki gelişmeleri göstermiştir. Ayrıca izlem süresi bulunan araştırmalara bakıldığında kazandırılan bilgi ve becerilerin kalıcılığının 4 haftadan 2 yıla kadar sürdüğüne dair kanıtlar mevcuttur (Wood ve Archbold, 2015; Dale ve diğerleri, 2016; Abebe ve diğerleri, 2017; Moon ve diğerleri, 2017; Bustamante ve diğerleri, 2018; Czerwinski ve diğerleri, 2018; White ve diğerleri, 2018). Bu sonuçlar, okullarda verilen çocuk koruyucu eğitim girişimlerinin yararını ortaya koymaktadır. Ama koruyucu eğitim girişiminin devamlılığı, tekrarlanması ve davranış değişikliğinin uzun sürede geliştiği düşünüldüğünde uzun süreli takip ile daha fazla araştırılmasının, okullarda müfredat programlarına dahil edilmesinin ve okulda her gün tam zamanlı bir okul hemşiresinin bulunmasının önemi ve gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

Cinsiyete göre değerlendirildiğinde 2 çalışmada müdahale sonrası kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla cinsel istismar bilgisine, güvenli olmayan dokunuşları tanıma, reddetme ve bildirme becerilerine sahip olduğu bulunmuştur (Nickerson ve diğerleri, 2019; Manges ve Nickerson, 2020). Yaş bakımından ise büyük yaş gruplarındaki çocukların küçük yaş gruplarına göre daha iyi bilgi düzeyine sahip oldukları fakat zaman içindeki büyüme sonuçları göz önüne alındığında küçük çocukların daha fazla kazanç sağladıkları belirlenmiştir (Tunc ve diğerleri, 2018; Nickerson ve diğerleri, 2019; Manges ve Nickerson, 2020). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, planlanacak çocuk koruma eğitim programı girişimli çalışmaların, küçük yaş gruplarında uygulanmasının, kısa ve uzun vadede çocuk sağlığını koruyarak geliştireceği, sağlık maliyetini düşüreceği, aile ve halk sağlığını artıracığı düşünülmektedir. Yine gelecekteki çalışmalarda erkek çocukları ÇCİ bilgi ve yetenekleri açısından dezavantajlı grup olarak kabul edilebilir.

Araştırmalarda farklı yaş gruplarına göre çoklu etkileşimi içeren eğitim stratejileri uygulamalarının; tartışma, resimler, resim kartları, kısa videolar ve rol oyunları (Dale ve diğerleri, 2016; Fitriana ve diğerleri, 2018; Tutty ve diğerleri, 2020), interaktif atölye çalışması (Bustamante ve diğerleri, 2018), senaryoları canlandırmak için irksal açıdan uygun kuklalar (Pulido ve diğerleri, 2015; Wood ve Archbold, 2015; Holloway ve Pulido, 2018; Manges ve Nickerson, 2020), hikayelerin anlatılması (Moreno-Manso ve diğerleri, 2014; Manges ve Nickerson, 2020), tiyatro (Czerwinski ve diğerleri, 2018), simüle edilmiş senaryolar (White ve diğerleri, 2018), görsel eğitim ve etkinlik kitapları (Pulido ve diğerleri, 2015; Tunc ve diğerleri, 2018), küçük hediyeler (Tunc ve diğerleri, 2018) olduğu görülmüştür. Bunların yanında yeni eğitim stratejilerinden olan SmS önleme programlarının (Urbann ve diğerleri, 2020), çevrimiçi uygulamaların (Morris ve diğerleri, 2017; Diaz ve diğerleri, 2020), mobil, web tabanlı (Moon ve diğerleri, 2017) ve bilgisayar üzerinden oyun oynama uygulamalarının (Jones ve diğerleri, 2020) kullanılmaya ve yaygınlaşmaya başladığı belirlenmiştir. Bu uygulamaların girişimlerin kazanımlarını artırdığı ve özellikle de dezavantajlı çocuk gruplarındaki etkinliği kanıtlanmıştır.

Derlemeye dahil edilen araştırmaların kanıt düzeyini incelediğimizde büyük çoğunluğunun RKÇ tasarımı olarak yapıldığı görülmektedir. Joanna Briggs Merkezi (JBI) tarafından kabul edilen kanıt ve öneri düzeyi sınıflandırmasına göre en güçlü kanıtlar seviye bir olan deneysel tasarımlardır. Bu tasarımlar içerisinde RKÇ'lerin 1c kanıt seviyesinde olduğu görülmektedir (JBI, 2013). Araştırmada 13 çalışmanın yüksek kaliteli kanıtlar seviyesi olan 1c RKÇ kanıt düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Kanıt 1 düzeyinde olan çalışmalar yan tutmanın, belirsizliğin, tutarsızlığın çok düşük olduğu, sonuçların güvenilir ve yöntemin güçlü olduğu çalışmalardır. Bunun yanında, literatür taraması sonucunda ulaşılan makaleler her zaman aynı derecede veya kalitede kanıt içerecek şekilde planlanmış olmayabilir (Balshem ve diğerleri, 2011; Güneş, 2017).

Gözden geçirilen çalışmaların sonuç bölümünde, araştırmacılar genel olarak çocuk koruma eğitim programlarının ÇCİ'yi önlemede etkili olduğunu ve okullarda uygulanması gerektiğini ortaya koymuştur. Literatürde çocukların belirli kavramları öğrenmeleri, bilgilerini artırmaları, beceri kazanmaları ve muhafaza etmelerinin yanında bilgilerde öğeler arasında büyük farklılıklar bulunduğu (Holloway ve Pulido, 2018), açıklama niyetlerini, güvenlik tanımlama becerilerini veya kişilerarası güvenlik becerilerini önemli ölçüde etkilemediği (White ve diğerleri, 2018); uygunsuz dokunma bilgisinde önemli bir değişiklik gözlemlenirken uygun dokunma bilgisinde değişiklik görülmediği (Pulido ve diğerleri, 2015) bildirilmiştir. Bu derlemenin sonuçları çocuk koruma eğitim program girişimlerinin ÇCİ'yi önlemede etkili olduğunu çalışma sonuçları ile göstermektedir.

4.2. Kısıtlılıklar

Bu sistematik derlemenin kısıtlılıkları, çocuk koruyucu eğitim programı uygulanan RKÇ sayısının az olması nedeniyle yarı deneysel ve pre-posttest çalışmaların derlemeye dahil edilmesi ve beş veri tabanında literatür taramasının yapılmasıdır. Sadece İngiliz dilinde yapılan çalışmaların alınması, başka dillerde yapılan çalışmaların derlemeye dahil edilmemesidir.

4.3. Sonuç ve Öneriler

Çocuklarda, ergenlerde ve dezavantajlı çocuk gruplarında cinsel istismarın önlenmesine yönelik çocuk koruyucu eğitim girişimlerinin önemi vurgulanmakta olup tüm çocuklara erken yaş dönemlerinde rutin olarak uygulanması önerilmektedir. Bu derlemede güncel veriler ve çalışmaların hepsi çocuk istismarının önlenmesinde çocuk koruyucu eğitim programlarının etkili olduğunu göstermektedir. Diğer derlemelerden farklı olarak bu derlemeye dahil edilen çalışmalarda elektronik ortamda sunulan programlar da değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, derlemeye alınan çalışmaların çoğu kanıt değeri yüksek çalışmalardır. Programlara katılan çocukların kazandıkları bilgi ve becerileri devam ettirdiğine ve katılımın çocukların kaygı düzeylerini değiştirmediğine dair kanıtlara rastlanılmıştır. Çocuk koruyucu eğitimler, katılan çocukların geçmiş, mevcut veya yaşanacak cinsel istismarı ifşa etme olasılıklarının artmasını sağlayabilir. Programların uygulanması, çocuk istismarının önlenmesi ve bildiriminde okul sağlığı hemşiresinin de bu konuda ne denli etkin olacağını göstermektedir. Bu nedenlerle programların kısa ve uzun süreli etkilerinin sürekli olarak izlenmesi için daha fazla RKÇ, kohort ve elektronik ortamlı araştırmaların yapılması ve her okul bünyesinde en az lisans mezunu bir okul sağlığı hemşiresinin istihdam edilmesi önerilmektedir. Çocuğa yönelik cinsel istismarın yaygınlığı göz önüne alındığında çocuğun bilgi, farkındalık ve becerisini artıran çocuk güvenliğini sağlamaya yönelik koruyucu uygulamaların her zaman yapılmasına ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

- Abebe, KZ., Jones, KA., Ciaravino, S., Ripper, L., Paglisotti, T., Morrow, SE., Grafals, M., Dusen, CV., & Miller, E. (2017). A cluster-randomized trial of a middle school gender violence prevention program: Design, rationale, and sample characteristics. *Contemporary Clinical Trials*, 62, 11-20. <https://doi.org/10.1016/j.cct.2017.08.007>
- Alizadeh, S., Raheb, G., Mirzaee, Z., & Hosseinzadeh, S. (2020). Effect of social competence training on tendency towards high-risk behaviors in male adolescents living in welfare boarding centers. *Archives of Rehabilitation*, 21(1), 54-72. <http://dx.doi.org/10.32598/RJ.21.1.2874.1>
- Balshema, H., Helfanda, M., Schünemann, HJ., Oxmand, AD., Kunze, R., Brozek, J., Vist, GE., Falck-Ytter, Y., Meerpohl, J., Norris, S., & Guyatt, G.H. (2011). GRADE guidelines: 3. Rating the quality of evidence. *Journal of Clinical Epidemiology*, 64: 401-406. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2010.07.015>
- Bartlett, J., Kotake, C., Fauth, R., & Easterbrooks, A. (2017). Intergenerational transmission of child abuse & neglect: Do maltreatment type, perpetrator, and substantiation status matter?. *Child Abuse & Neglect*, 63, 84-94. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.021>
- Bustamante, G., Andrade, MS., Mikesell, C., Cullen, C., Endara, P., & Burneo, V. (2019). "I have the right to feel safe": Evaluation of a school-based child sexual abuse prevention program in Ecuador. *Child Abuse & Neglect*, 91, 31-40. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.021>

- Czerwinski, F., Finne, E., Alfes, J., & Kolip, P. (2018). Effectiveness of a school-based intervention to prevent child sexual abuse-Evaluation of the German IGEL program. *Child Abuse & Neglect*, 86, 109-122. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.08.023>
- Daigneault, I., Vezina-Gagnon, P., Bourgeois, C., Esposito, T., & Hebert, M. (2017). Physical and mental health of children with substantiated sexual abuse: Gender comparisons from a matched-control cohort study. *Child Abuse & Neglect*, 66, 155-165. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.02.038>
- Dale, R., Shanley, DC., Zimmer-Gembeck, MJ., Lines, K., Pickering, K., & White C. (2016). Empowering and protecting children by enhancing knowledge, skills and well-being: A randomized trial of learn to BE SAFE with Emmy. *Child Abuse & Neglect*, 51, 368-378. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.07.016>
- Diaz, MJ., Wolfersteig, W., Moreland, D., Yoder, G., Dustman, P., & Harthun, ML. (2020). Teaching youth to resist abuse: Evaluation of a strengths-based child maltreatment curriculum for high school students. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 14, 141-149. <https://dx.doi.org/10.1007%2Fs40653-020-00304-2>
- Easton, S., & Kong, J. (2017). Mental health indicators fifty years later: A population-based study of men with histories of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 63, 273-283. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.09.011>
- Fitriana, RN., Suryawati., & C, Zubaidah. (2018). Effect of peer education model on knowledge and self-efficacy of children in the prevention of physical sexual violence. *Belitung Nursing Journal*, 4(1), 51-57. <https://doi.org/10.33546/bnj.341>
- Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children. (2019). Progress towards prohibiting all corporal punishment in Europe and Central Asia. <https://endcorporalpunishment.org/>
- Güneş, Ü. (2017). Hemşirelikte kanıta dayalı uygulama sürecinin adımları. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 171-187. doi:10.17371/UHD2017.1.0006
- Higgins, JPT. & Green, S. (eds). (2011). Cochrane handbook for systematic reviews of interventions Version 5.1. 0. The Cochrane Collaboration [updated March 2011]. <https://handbook-5-1.cochrane.org/>
- Higgins, JPT., Savović, J., Page, MJ., Elbers, RG. & Sterne, JAC. (2020). Chapter 8: Assessing risk of bias in a randomized trial. In: Higgins JPT, Thomas J, Chandler J, Cumpston M, editors. Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions version 6.1 (updated September 2020). Cochrane, 2020. <https://training.cochrane.org/handbook/current/chapter-08>
- Holloway, JL., & Pulido, ML. (2018). Sexual abuse prevention concept knowledge: Low income children are learning but still lagging. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(6), 642-662. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1496506>
- Jin, Y., Chen, J., Jiang, Y., & Yu, B. (2017). Evaluation of a sexual abuse prevention education program for school-age children in China: a comparison of teachers and parents as instructors. *Health Education Research*, 32(4), 364-373. <https://doi.org/10.1093/her/cyx047>

- Jones, C., Scholes, L., Rolfe, B., & Stieler-Hunt, C. (2020). A serious-game for child sexual abuse prevention: An evaluation of orbit. *Child Abuse & Neglect*, 107, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104569>
- Kim, S.J., & Kang, K.A. (2017). Effects of the child sexual abuse prevention education (C-SAPE) program on south Korean fifth-grade students' competence in terms of knowledge and self-protective behaviors. *Journal of School Nursing*, 33(2), 123-132. <https://doi.org/10.1177/1059840516664182>
- Liu, J., Fang, Y., Gong, J., Cui, X., Meng, T., Xiao, B., He, Y., Shen, Y., & Luo, X. (2017). Associations between suicidal behavior and childhood abuse and neglect: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 220, 147-155. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2017.03.060>
- Madrid, B.J., Lopez, G.D., Dans, L.F., Fry, D.A., Duka-Pante, F.G.H., & Muyot, A.T. (2020). Safe schools for teens: Preventing sexual abuse of urban poor teens, proof-of-concept study - Improving teachers' and students' knowledge, skills and attitudes. *Heliyon*, 6(6), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04080>
- Manges, M.E., & Nickerson, A.B. (2020). Student knowledge gain following the second step child protection unit: The influence of treatment integrity. *Prevention Science*, 21(8), 1037-1047. <https://doi.org/10.1007/s11121-020-01146-y>
- McKibbin, G., & Humphreys, C. (2020). Future directions in child sexual abuse prevention: An Australian perspective. *Child Abuse & Neglect*, 105, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104422>
- Moher, D., Shamseer, L., Clarke, M., Ghersi, D., Liberati, A., Petticrew, M., Shekelle, P., Stewart, L.A., & Group P-P. (2015). Preferred reporting items for systematic review and meta-analysis protocols (PRISMA-P) 2015 statement. *Systematic Reviews*, 4(1), 1-9. <https://doi.org/10.1186/2046-4053-4-1>
- Moon, K.J., Park, K.M., & Sung, Y. (2017). Sexual abuse prevention mobile application (SAP_MobAPP) for primary school children in Korea. *Journal of Child Sexual Abuse*, 26(5), 573-89. <https://doi.org/10.1080/10538712.2017.1313350>
- Moreno-Manso, J.M., Garcia-Baamonde, E., Blazquez-Alonso, M., & Pozueco-Romero, J.M. (2014). Application of a child abuse prevention programme in an educational context. *Anales De Psicologia*, 30(3), 1014-1024. <https://psycnet.apa.org/doi/10.6018/analesps.30.3.154231>
- Morris, M.C., Kouros, C.D., Janecek, K., Freeman, R., Mielock, A., & Garber, J. (2017). Community-level moderators of a school-based childhood sexual assault prevention program. *Child Abuse & Neglect*, 63, 295-306. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.10.005>
- Nickerson, A.B., Livingston, J.A., & Kamper-DeMarco, K. (2018). Evaluation of second step child protection videos: A randomized controlled trial. *Child Abuse & Neglect*, 76, 10-22. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.10.001>
- Nickerson, A.B., Tullidge, J., Manges, M., Kesselring, S., Parks, T., Livingston, J.A., & Dudley, M. (2019). Randomized controlled trial of the Child Protection Unit: Grade and gender as moderators of CSA prevention concepts in elementary students. *Child Abuse & Neglect*, 96, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104101>

- Nikolaidis, G., Petroulaki, K., Zarokosta, F., Tsirigoti, A., Hazizaj, A., Cenko, E., Brkic-Smigoc, J., Vajzovic, E., Stancheva, V., Chincheva, S., Ajdukovic, M., Rajter, M., Raleva, M., Trpcevska, L., Roth, M., Antal, I., Ispanovic, V., Hanak, N., Olmezoglu-Sofuoglu, Z., Umit-Bal, I., Bianchi, D., Meinck, F., & Browne, K. (2018). Lifetime and past-year prevalence of children's exposure to violence in 9 Balkan countries: The BECAN study. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 12(1), 1-15. <https://doi.org/10.1186/s13034-017-0208-x>.
- Pulido, ML., Dauber, S., Tully, BA., Hamilton, P., Smith, MJ., & Freeman, K. (2015). Knowledge gains following a child sexual abuse prevention program among urban students: A cluster-randomized evaluation. *Am J Public Health*, 105(7), 1344-1350. <https://doi.org/10.2105/ajph.2015.302594>
- Srivastava, K., Chaudhury, S., Bhat, PS., & Patkar, P. (2017). Child sexual abuse: The suffering untold. *Industrial Psychiatry Journal*, 26(1), 1-3. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_83_17
- Tang, K., Qu, X., Li, C., & Tan, S. (2018). Childhood sexual abuse, risky sexual behaviors and adverse reproductive health outcomes among Chinese college students. *Child Abuse & Neglect*, 84, 123-130. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.07.038>
- The Joanna Briggs Institute. (2013). Developed by the Joanna Briggs Institute Levels of Evidence and Grades of Recommendation Working Party October 2013. https://jbi.global/sites/default/files/2019-05/JBI-Levels-of-evidence_2014_0.pdf
- Tonmyr, L., & Shields, M. (2017). Childhood sexual abuse and substance abuse: A gender paradox?. *Child Abuse & Neglect*, 63, 284-294. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.004>
- Tunc, GC., Gorak, G., Ozyazicioglu, N., Ak, B., Isil, O., & Vural, P. (2018). Preventing child sexual abuse: Body safety training for young children in Turkey. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(4), 347-364. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1477001>
- Tutty, LM., Aubry, D., & Velasquez, L. (2020). The "Who do you tell?"™ child sexual abuse education program: Eight years of monitoring. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(1), 2-21. <https://doi.org/10.1080/10538712.2019.1663969>
- United Nations. (2014). Sustainable development goals. Gender Equality. <https://sdgs.un.org/goals>
- Urbann, K., Bienstein, P., & Kaul, T. (2020). The evidence-based sexual abuse prevention program: Strong with sam. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 25(4), 421-429. <https://doi.org/10.1093/deafed/enaa019>
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., & Shlonsky, A. (2015). School-based education programmes for the prevention of child sexual abuse. *Cochrane Database Of Systematic Reviews*, 4(4), 1-121. <https://doi.org/10.1002/14651858.cd004380.pub3>
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., & Shlonsky, A. (2018). School-based education programs for the prevention of child sexual abuse: A cochrane systematic review and meta-analysis. *Research on Social Work Practice*, 28(1), 33-55. <http://dx.doi.org/10.1177/1049731515619705>

White, C., Shanley, DC., Zimmer-Gembeck, MJ., Walsh, K., Hawkins, R., Lines, K., & Webb, H. (2018). Promoting young children's interpersonal safety knowledge, intentions, confidence, and protective behavior skills: Outcomes of a randomized controlled trial. *Child Abuse & Neglect*, 82, 144-155. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.05.024>

Wood, M., & Archbold, CA. (2015). Bad touches, getting away, and never keeping secrets: Assessing student knowledge retention of the "Red Flag Green Flag People" program. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(17), 2999-3021. <https://doi.org/10.1177/0886260514554426>

World Health Organization. (2020). Child maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

Beyanlar

Bu çalışmanın yürütülmesinde, araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan hiçbir firmadan, değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi hiçbir finansal destek alınmamıştır. * Çalışma hiçbir yerde sunulmamış ve tez çalışmasından türetilmemiştir. Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını bildirmişlerdir. Literatürde var olan çalışmaların incelemesinin yapıldığı bu sistemik derlemede etik kurul izni alınmasına gerek duyulmamıştır. Yazar katkıları; Fikir: FU Tasarım: FU Denetleme: FU, AA Kaynaklar: FU Veri Toplama ve/veya İşleme: FU, AA Analiz ve/veya Yorum: FU, AA Literatür Taraması: FU, AA Yazı Yazan: FU Eleştirel İnceleme: FU, AA

Extended Abstract

Children may be abused all over the world, in all parts of society, in the home environment or in other areas of life. Child abuse is shown as the cause of important health problems all over the world. It is known that sexual abuse makes these problems even more traumatic. In recent studies, it is seen that preventive education initiatives are applied in schools to prevent child sexual abuse. The number of child protection education programs developed for this purpose and implemented with different methods in the literature continues to increase. However, there has not been a study evaluating the effectiveness of these training programs. With this systematic review, it was aimed to evaluate the effectiveness of school-based child protection education programs in preventing child sexual abuse. Accordingly, between October 2014 and December 2020, Science Direct, Web of Science, Pubmed, CINAHL, Scopus databases were searched with the keywords "Body Safety Training, Child Protection, Child Sexual Abuse, Child Abuse Prevention, Prevention, School Based". 131 articles reached as a result of scanning the universe of the study and the sample of 23 articles meeting the inclusion criteria. In the study, the PRISMA-P 2015 directive was taken as a guide, the studies included in the review were determined according to the PICOS method, and the bias risk of these studies was evaluated with RoB 2. Most of the studies included in the review were randomized controlled trials, and the level of evidence was found to be high. A total of 22,202 students from pre-kindergarten to 12th grade were included in the study. The total duration of the education programs, which are mostly applied at primary school and at least high school level, varies between 1 week and 8 years, and the education period varies from 15 minutes to 60 minutes. In all studies, it has been observed that school-based education programs are effective in preventing child abuse and increasing children's knowledge and awareness. Studies with long-term education were more effective in increasing knowledge and improving children's behavioral skills compared to studies with short-term education. When the studies are evaluated, it is seen that children who receive

preventive education intervention; It has been concluded that he can recognize the abuse by noticing it, protect himself from abuse, and gain self-confidence by gaining security skills. Based on these findings, it was seen that children could explain the negative situation, seek help and disclose the abuse. As a result, it is recommended that child protective education initiatives be routinely implemented in early life periods in order to prevent child sexual abuse. In this process, health professionals and school health nurses working with children are needed, but great responsibility falls. It is thought that the programs to be implemented will contribute to the increase in the current and future health status of children, economic benefits and a healthy society outcome. Preventing child abuse is our country's "21st. It will develop an important approach in achieving the goals of "Health for All in the 21st Century".